

poznaj swoje prawa

...Jeśli jesteś ofiara gwałtu

poradnik prawny dla kobiet

Warszawa 2014

Centrum Praw Kobiet
ul. Wilcza 60/19
00 – 679 Warszawa
tel./faks: (48 22) 622 25 17
e-mail: temida@cpk.org.pl
<http://www.cpk.org.pl>
© Women's Rights Center

Przygotowała: Ludmiła Tomaszewska

Aktualizacja: Hanna Zborowska,

Jadwiga Żywolewska-Ławniczak

Redakcja i korekta: Andrzej Dominiczak, Ewa Jaworska-Solich,

Wydanie piąte poprawione

**OPEN SOCIETY
INSTITUTE**

Dodruk poradnika
współfinansowany ze środków
Urzędu Miasta st. Warszawy.

ISBN 978-83-89888-58-7

Egzemplarz bezpłatny

Skład i łamanie: Meritum21

Druk: „Paper & Tinta” Usługi Wydawniczo-Poligraficzne

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Mity i fakty	5
3. Postępowanie przygotowawcze.....	8
4. Co się dzieje na policji	10
5. Badania lekarskie.....	13
6. Osoby występujące w postępowaniu karnym	14
7. Co się dzieje, gdy jesteś przesłuchiwana	17
8. Prokuratura	20
9. Postępowanie sądowe	24
10. Słowniczek wyrażeń prawnych	29
11. Wzory pism procesowych.....	38
1. Wniosek o ściganie	38
12. Nasza oferta pomocy.....	44
13. Wybrane organizacje, które pomagają kobietom ofiarom przemocy.....	45

1. Wstęp

W stosunku do skali przemocy seksualnej wobec kobiet notuje się w dalszym ciągu zbyt mało zgłoszeń przestępstw na tle seksualnym. Przyczyny tego zjawiska są złożone, ale na pewno jedną z nich jest obawa ofiar przestępstw przed procedurą związaną z ujawnieniem zgwałcenia i traktowaniem poszkodowanych przez policję, prokuraturę i sąd. Nie bez wpływu pozostaje także lęk przed reakcją środowiska.

Jako prokurator znam te sprawy z własnego, wieloletniego doświadczenia. Poznałam dobrze problemy i przeżycia ofiar, które zdecydowały się na udział w postępowaniu karnym. Postanowiłam więc przybliżyć przebieg procedury karnej kobietom-ofiarom przemocy seksualnej po to, żeby wiedziały że:

- gwałt jest takim samym przestępstwem jak inne;
- ofiary zgwałcenia mają wiele uprawnień, z których powinny korzystać;
- gdy zrozumieją, czemu służą działania policji, prokuratury i sądu, łatwiej zniosą przebieg postępowania karnego, co może przyczynić się do większej skuteczności w ściganiu tego rodzaju przestępstw.

Każda ofiara przestępstwa ma prawo do tego, aby należycie zajęto się jej sprawą i poważnie potraktowano jej uprawnienia, które muszą być uwzględniane na wszystkich etapach postępowania karnego. Ma m.in. prawo do uzyskiwania informacji.

Język paragrafów starałam się przedstawić w formie zrozumiałej, mając nadzieję, że pozwoli to ofiarom przestępstw na pełniejsze korzystanie z ich prawa do informacji.

Od czasu pierwszego wydania poradnika nastąpiło wiele zmian w przepisach karnych, w tym również istotnych i korzystnych z punktu widzenia pokrzywdzonego w postępowaniu karnym.

Ludmiła Tomaszewska

2. Mity i fakty

Mit: *Liczba gwałtów i aktów przemocy na tle seksualnym jest wyolbrzymiona.*

Fakt: Dwie na pięć badanych kobiet padło ofiarą gwałtu lub innych form przemocy seksualnej.

Szacuje się, że tylko 20% tego rodzaju przestępstw jest zgłaszanych organom ścigania.

Mit: *Kobiety są najczęściej gwałcone poza domem, w ciemnych alejkach, późno w nocy.*

Fakt: Jedynie 9% gwałtów ma miejsce poza domem. Zdecydowana większość tego typu przestępstw jest popełniana w pomieszczeniach, zazwyczaj w mieszkaniu. Kobiety zgwałcone w domu lub w miejscu pracy rzadziej zgłaszają przestępstwo na policji z obawy, że i tak nikt im nie uwierzy.

Mit: *Gwałtów na kobietach najczęściej dopuszczają się osoby obce.*

Fakt: W 83% przypadków sprawcami gwałtów są osoby, które kobieta zna i którym ufa. W 20% są to stali partnerzy, a w 33% mężowie ofiar.

Mit: *Kobiety powinny zdawać sobie sprawę, że jeżeli mężczyzna zaprasza je na obiad lub kupuje prezenty, oznacza to, że najprawdopodobniej oczekuje w zamian, że ona pójdzie z nim do łóżka.*

Fakt: Fakt, że mężczyzna wydaje pieniądze na kobietę, nie daje mu prawa do tego, żeby ją zgwałcić lub w inny sposób wykorzystać seksualnie. Każdy taki postępek jest przestępstwem.

Mit: *Wszyscy wiedzą, że gdy kobieta mówi „nie”, często myśli „tak”.*

Fakt: Kiedy kobieta mówi „nie”, ma na myśli „nie”.

Mit: *Kobieta była pod wpływem alkoholu lub narkotyków, miała złą reputację, była autostopowiczką, miała na sobie obcisłe ubranie i prowokowała go. Dostała to, co chciała, na co sobie zasłużyła.*

Fakt: Mężczyźni w różny sposób starają się usprawiedliwić gwałt, którego są sprawcami. Przyczyn gwałtu doszukają się więc w samych kobietach, w tym, jak się zachowują lub jak się ubierają. Żadna kobieta nie chce i nie zasługuje na to, żeby ją zgwałcono lub w inny sposób wykorzystano seksualnie.

Mit: *Istnieje określony typ mężczyzny gwałciciela.*

Fakt: Nie istnieje charakterystyczny typ gwałciciela. Badania wykazują, że mężczyźni, którzy dopuścili się gwałtu, wywodzą się z różnych grup społecznych.

Mit: *Mężczyźni, którzy gwałcą albo w inny sposób wykorzystują seksualnie kobiety cierpią na zaburzenia psychiczne albo są potworami.*

Fakt: Badania wykazały, że tylko 5% mężczyzn było zaburzonych psychicznie w momencie popełnienia przestępstwa.

Mit: *Mężczyźni, którzy gwałcą, są sfrustrowani, nie mają stałej partnerki seksualnej.*

Fakt: Gwałciciele często pozostają w stałych związkach partnerskich lub małżeńskich.

Mit: *Mężczyzna był pod wpływem alkoholu, narkotyków, w depresji, w stresie, nie był sobą.*

Fakt: Mężczyźni używają różnych argumentów, aby usprawiedliwić popełnione przez siebie przestępstwo. Nic nie usprawiedliwia gwałtu.

Mit: *Gdyby więcej kobiet zgłaszało gwałt lub użycie w stosunku do nich innych form przemocy seksualnej, mężczyźni nie mogliby robić tego bezkarnie.*

Fakt: Pomimo zmian, jakie zachodzą w procedurach karnych i sposobie prowadzenia postępowania, system wymiaru sprawiedliwości nie spełnia oczekiwań kobiet – ofiar gwałtu. Liczba wyroków uniewinniających jest zbyt wysoka, a kary pozbawienia wolności zbyt niskie.

Mit: *Nagłośnienie spraw związanych z gwałtem i przemocą seksualną wzmacnia niepokój i strach wśród kobiet.*

Fakt: Należy obalać mity związane z gwałtem i przemocą seksualną. Strach przed przemocą ze strony mężczyzn i tak sprawia, że niektóre kobiety wprowadzają szereg ograniczeń w stylu życia, których nie muszą stosować mężczyźni. Badania wykazują, że nagłośnienie problemów związanych z przemocą jest dla kobiet bodźcem mobilizującym do działania, nie zaś czynnikiem odstrasającym.

Codzienny zalew informacji dotyczących m.in. przestępczości kryminalnej wyrobił niewątpliwie w znacznej części społeczeństwa pogląd, że pojęcie przestępstwa sprowadza się do pewnych kategorii zjawisk, jak zabójstwa, rozboje, kradzieże itp.

Warto przypomnieć, przestępstwem jest każdy czyn zabroniony przez kodeks karny i zagrożony karą. Tak więc uszkodzenia ciała, seksualne wykorzystywanie dzieci, gwałty popełniane przez mężczyznę obcego, znajomego, przyjaciela, a nawet męża są przestępstwami.

Każdy człowiek, który popełnił przestępstwo, może być ukarany, jeżeli zawiadomiono policję lub prokuraturę

i zebrano wystarczające dowody. Każda osoba może zawiadomić o przestępstwie. Odpowiedzialności karnej podlega osoba, która ukończyła 17 lat, a w niektórych przypadkach, jak zabójstwo, ciężkie pobicie, zbiorowy gwałt lub napad rabunkowy – po ukończeniu 15 lat.

Kodeks karny przewiduje różne kary: od grzywny, przez ograniczenie lub pozbawienie wolności, aż do dożywotniego pozbawienia wolności.

3. Postępowanie przygotowawcze

Jeżeli zostanie popełnione przestępstwo, należy o nim zawiadomić odpowiednie władze. Co oznacza zawiadomienie o przestępstwie? Jest to poinformowanie policji lub prokuratury o zaistniałym zdarzeniu. Można pójść bezpośrednio na policję, zadzwonić lub przesłać zawiadomienie pocztą.

Gdy pojawisz się na policji, funkcjonariusze są zobowiązani przyjąć zawiadomienie w formie protokołu. Może być to wspólny protokół z przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania w charakterze świadka.

Jeżeli od początku istnieją dowody wskazujące, że zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, funkcjonariusz jest zobowiązany przepisami do niezwłocznego wszczęcia śledztwa i przesłania odpisu wszczęcia prokuratorowi.

W polskim prawie postępowanie przygotowawcze może być prowadzone w formie śledztwa lub w formie uproszczonej, zwanej dochodzeniem.

Sprawy o zgwałcenie z art. 197 k.k. muszą być prowadzone w formie śledztwa. Sprawy prowadzone przez poli-

cję nadzoruje prokurator, który otrzymuje następnie akta sprawy z zebranych materiałem dowodowym do oceny.

Może się zdarzyć, że fakty zawarte w zawiadomieniu nie są wystarczające do tego, żeby wszcząć postępowanie. Wtedy policja ma prawo sprawdzenia podanych okoliczności. Jednak w terminie 30 dni od daty uzyskania doniesienia, musi być podjęta decyzja o wszczęciu lub o odmowie wszczęcia postępowania. O decyzji powiadamiana jest pokrzywdzony i osoba wnosząca zawiadomienie o przestępstwie.

Może zdarzyć się, że upływa 6 tygodni od zawiadomienia, a osoba zainteresowana nie wie, co się dzieje ze sprawą. W takiej sytuacji ma prawo wniesienia zażalenia do:

- prokuratora rejonowego – jeżeli zawiadomiono policję;
- prokuratora okręgowego – jeżeli zawiadomiono prokuraturę rejonową;
- prokuratora apelacyjnego – jeżeli zawiadomiono prokuraturę okręgową.

Prokurator nadrzędny po zbadaniu sprawy podejmuje stosowną decyzję (art. 306 § 3 i art. 467 k.p.k.).

Czy potrzebny jest wniosek o ściganie?

Przestępstwo zgwałcenia ścigane jest z urzędu. Oznacza to, że organ podejmuje czynności procesowe w chwili uzyskania informacji o gwałcie. Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa zgwałcenia może pochodzić od każdego. Może to być rodzina, przyjaciółka, świadek zdarzenia lub też organizacja pozarządowa, do której pokrzywdzona zwróciła się o pomoc. Gdy zawiadomienia dokonuje pokrzywdzona, wystarczy by wskazała najważniejsze fakty i dowody (art. 185c k.p.k.).

Przestępstwo zgwałcenia ścigane jest z urzędu niezależnie od wieku ofiary. Jednakże każdy, kto dowiedział się o gwałcie na osobie nieletniej, zobowiązany jest zawiadomić o tym fakcie sąd opiekuńczy (art. 572§1k.p.c.).

Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności – powszechnie nazywane przestępstwami seksualnymi – mają różne formy i różne okresy przedawnienia.

Okresy przedawnienia wynoszą od 15 lat, natomiast dla zgwałcenia zbiorowego, wobec małoletniego poniżej 15 roku życia, wymienionego w kodeksie karnym kręgu osób najbliższych oraz zgwałcenia ze szczególnym okrucieństwem 20 lat. Oznacza to, że dopóki ten okres nie upłynie, istnieje obowiązek ścigania sprawców.

4. Co się dzieje na policji

Gdy zostałaś zgwałcona, czujesz się poniżona, zawstydzona i bezsilna albo się kontrolujesz, jesteś opanowana i spokojna. Wszystkie te reakcje wynikają z szoku po zgwałceniu. Masz ochotę wziąć prysznic, wyrzucić ubranie, pościel i uciec.

Nie rób tego, jeżeli zdecydowałaś się zawiadomić policję. Pościel, ręczniki, ubranie, niedopałki papierosów, butelki, szklanki – to wszystko może być źródłem bardzo istotnych dla postępowania dowodów. Zostaw wszystko, jak było i zawiadom policję. Policja może zarządzić niezwłoczne oględziny miejsca zdarzenia, gdyż mogą się tam znajdować ślady, które pomogą w postępowaniu.

Zawiadamia się zazwyczaj najbliższy komisariat bez względu na miejsce przestępstwa. Jeżeli jesteś mieszkanką małej miejscowości, masz prawo zapytać swojego dzielnicowego, gdzie znajduje się najbliższy komisariat. Policja

ma obowiązek przyjąć zawiadomienie o przestępstwie, nawet jeżeli inna jednostka policyjna jest właściwa do prowadzenia sprawy.

Sprawy dotyczące przestępczości seksualnej powinni prowadzić przeszkoleni funkcjonariusze. Z reguły nie noszą oni mundurów i są przyzwyczajeni do przesłuchiwania ofiar przemocy seksualnej. Powinnaś wiedzieć, że w policji pracują funkcjonariusze z różnym doświadczeniem i może się zdarzyć, że trafisz na takiego, który posiada mniej doświadczenia.

Gdy sobie to uwiadomisz, nie będziesz tak mocno się denerwować w razie niestosownych pytań. Zawsze zresztą możesz się zwrócić do przełożonego funkcjonariusza.

Jeżeli zgłaszasz się bezpośrednio na policję, zawiadomienie o przestępstwie przyjmowane jest na protokół. Zawiera on informacje na temat zdarzenia, daty zdarzenia oraz dane dotyczące sprawcy/ów. Protokół ten musisz podpisać po przeczytaniu, nawet jeżeli jesteś osobą nieletnią. Przez złożenie własnoręcznego podpisu potwierdzasz, że zdarzenie opisane w protokole miało miejsce w rzeczywistości. Dlatego tak ważne jest jego dokładne przeczytanie i zażądanie poprawek, gdyby jakieś zapisane słowa nie były przez siebie wypowiedziane. Przyjmujący protokół ma obowiązek dokonania wskazanych przez siebie zmian.

Nikt nie ma prawa żądać od ciebie podpisania czegoś, czego nie powiedziałaś lub czego nie rozumiesz. Masz przy tym prawo czytać tak długo, jak to konieczne.

Gdy mówi się o przemocy seksualnej, padają następujące pojęcia: gwałt, zgwałcenie, wykorzystanie seksualne i molestowanie seksualne. W kodeksie karnym przy pojęciu zgwałcenia mamy dwie formy: obcowanie płciowe oraz inne czynności seksualne. Może być również gwałt zbiorowy lub gwałt ze szczególnym okrucieństwem.

Gdy kobieta zawiadamia o zgwałceniu, obowiązkiem przesłuchującego policjanta jest dokładne ustalenie prze-

biegu zdarzenia: co i kiedy się stało, jaki miało charakter, jakie okoliczności towarzyszyły przestępstwu i jak się zachowywał sprawca/cy wobec pokrzywdzonej.

Policjanci wiedzą, jakie warunki muszą być spełnione, aby można było dane zdarzenie zakwalifikować jako zgwałcenie z art. 197 k.k. Nie ma żadnego wzoru, jak powinno być prowadzone przesłuchanie (poza wymogami formalnymi). Nie jest też podane w przepisach, że w sprawach o przemoc seksualną wobec kobiet przesłuchanie powinno być prowadzone przez policjantkę.

Niektórym pokrzywdzonym jest to obojętne, czy będzie je przesłuchiwał policjant, czy policjantka. Chodzi im jedynie o to, aby zostało ono prawidłowo przeprowadzone i nie spowodowało dodatkowego stresu. Ale jeżeli ma to dla Ciebie znaczenie, zawsze możesz poprosić, aby przesłuchiwała Cię policjantka.

Policjant wypyta Cię o wszystko, co ma związek z daną sprawą, musi bowiem uzyskać w czasie przesłuchania jak najwięcej informacji, które w zestawieniu z innymi dowodami pozwolą odtworzyć przebieg zdarzenia i odpowiednio zakwalifikować czyn sprawcy/ców. Mogą więc padać różne pytania, czasem, z Twojego punktu widzenia, przykre.

Pamiętaj, że intencją przesłuchującego nie jest chęć zaspokojenia własnej ciekawości, czy też narażenie Ciebie na dodatkowe przykrości. Jeżeli zabraknie w materiale dowodowym tego rodzaju ustaleń, mogą powstać trudności z prawidłową oceną prawną zachowania sprawcy/ców. A bez tego nie da się postawić zarzutu i doprowadzić do ukarania sprawcy/ców.

Sprawy dotyczące przestępstw seksualnych są zwykle bardzo trudne i dramatyczne – również dla osoby przesłuchującej.

5. Badania lekarskie

Jeżeli jesteś ofiarą przemocy seksualnej, badanie lekarskie może być bardzo ważnym dowodem w sprawie, szczególnie jeżeli od stosunku nie minęło 48 godzin.

Z jednej strony istotne jest, by ewentualne obrażenia, których doznałaś, zostały szybko opatrzone, aby złagodzić ból i uniknąć komplikacji zdrowotnych; z drugiej zaś, aby zabezpieczyć ślady dokonanego czynu, takie jak plamy spermy, obrażenia wewnętrzne lub podbiegnięcia krwawe.

Policjanci są uprawnieni do zarządzenia tego typu badań, aby zabezpieczyć dowody, co może być pomocne w potwierdzeniu Twojej wersji zdarzenia. Badanie powinno być przeprowadzone przez lekarza specjalistę, jednak nie zawsze istnieje możliwość skorzystania z tej formy badania. Wtedy powinnaś sama pójść do odpowiedniego lekarza, niestety na własny koszt (chyba, że jesteś ubezpieczona, wówczas udajesz się do swojej przychodni lekarskiej), aby niezwłocznie po zdarzeniu uzyskać świadectwo lekarskie. Rachunek powinnaś zachować.

W trakcie postępowania karnego może zaistnieć konieczność powtórzenia badań przez biegłego lekarza powołanego przez policję lub prokuraturę. Koszty takiego badania obciążają skarb państwa.

Większość sprawców zaprzecza udziałowi w zgwałceniu lub twierdzi, że kontaktu seksualnego doszło za zgodą osoby pokrzywdzonej, dlatego tak ważne jest zabezpieczenie wszelkich możliwych śladów na miejscu zdarzenia.

Na skutek doznanej przemocy seksualnej, gdy doszło do obrażeń, możesz stanąć wobec konieczności leczenia się albo korzystania przez pewien czas z pomocy psychologa lub psychiatry. Jeśli poniesiesz koszty z tym związane zachowuj rachunki (art. 46 k.k.). Prawo do złożenia takie-

go wniosku ma też prokurator (art. 49a k.p.k.) gdyż masz prawo domagać się od sprawcy odszkodowania..

Jeżeli okaże się, że jesteś w ciąży i chciałabyś poddać się zabiegowi jej przerwania, istnieje taka możliwość zgodnie z art. 4a ust. 1.3 Ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. z dnia 1 marca 1993 r. z późniejszymi zmianami).

Tylko prokurator na podstawie materiałów toczącej się sprawy może stwierdzić, że zachodzi uzasadnione podejrzenie, iż ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego. Osobom objętym ubezpieczeniem społecznym przysługuje prawo do bezpłatnego przerwania ciąży w publicznym zakładzie opieki zdrowotnej.

6. Osoby występujące w postępowaniu karnym

Osoby, wobec których zastosowano przemoc seksualną, są pokrzywdzonymi w rozumieniu prawa i jednocześnie świadkami przestępstwa. Występują więc w podwójnej roli. Osoba, której postawiono zarzut w związku z popełnieniem przestępstwa, nazywa się podejrzanym.

Zanim dojdzie do przedstawienia zarzutu, muszą być zebrane takie dowody, które w dostatecznym stopniu uzasadniają podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba. Oznacza to konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego, podczas którego będą przesłuchiwane osoby mające związek ze zdarzeniem.

Mogą być także przesłuchiwane bliskie Ci osoby, którym opowiedziałaś o zdarzeniu: matka, przyjaciółka itp.

Twoje przesłuchanie odbywa się w obecności biegłego psychologa. Chodzi o uniknięcie sytuacji, szczególnie w sądzie, w której wartość dowodowa Twoich zeznań mogłaby być podważona. Jeżeli przesłuchanie odbywa się z udziałem biegłego psychologa, na wniosek osoby pokrzywdzonej trzeba zapewnić, aby była to kobieta (art. 185c§4 k.p.k.).

Jako osoba pokrzywdzona jesteś w postępowaniu przygotowawczym stroną procesową. Możesz również skorzystać z pomocy adwokata, ustanawiając go na własny koszt jako pełnomocnika. Możesz jednak wystąpić do sądu o wyznaczenie Ci pełnomocnika z urzędu, jeżeli wykazesz, że nie jesteś w stanie ponieść kosztów bez uszczerbku dla utrzymania siebie i rodziny. Jeśli sąd wyznaczy Ci pełnomocnika, koszty ponosi skarb państwa (art. 78 k.p.k. i 87, 88 k.p.k.). Na tę decyzję sądu zażalenie nie przysługuje.

Wiele organizacji społecznych zajmujących się problematyką praw kobiet oraz ofiar przestępstw może udzielić Ci pomocy, jeśli się do nich zwrócisz. W sądzie taka organizacja może być dopuszczona do udziału w postępowaniu, jeżeli leży to w interesie wymiaru sprawiedliwości.

Możesz złożyć oświadczenie, że chcesz występować w charakterze oskarżycielki posiłkowej. Musisz to zrobić najpóźniej do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego. Oświadczenie w tej kwestii złóż jeszcze na etapie postępowania przygotowawczego, aby zapewnić sobie prawa strony również w postępowaniu sądowym. Sprawa skierowana do sądu nie musi bowiem być rozpatrywana wyłącznie na rozprawie. Prokurator może wraz z aktem oskarżenia złożyć wniosek o rozpoznanie sprawy na posiedzeniu w trybie art. 335 k.p.k. (tzw. ugoda) i wydanie uzgodnionego z oskarżonym wyroku bez rozprawy.

Jeżeli ustanowisz swojego pełnomocnika lub zostanie Ci on przyznany z urzędu, będzie wówczas składał

w Twoim imieniu wnioski dowodowe i zadawał pytania, co nie zabiera Ci prawa do samodzielnego formułowania poszczególnych opinii i wniosków. Pełnomocnik jest Twoim pomocnikiem procesowym, więc możesz z nim omawiać różne aspekty własnej sprawy. Jest on zobowiązany do zachowania w tajemnicy faktów, których dowiedział się, prowadząc Twoją sprawę.

Wszyscy świadkowie otrzymują wezwanie do stawiennictwa z policji, prokuratury lub sądu. Na wezwaniu powinna być podana data, godzina, przyczyna wezwania, osoba wzywająca oraz pouczenie o skutkach niestawiennictwa.

Pamiętaj, że jeżeli nie możesz w danym dniu stawić się na przesłuchanie, Twoim obowiązkiem jest powiadomienie o tym policjanta lub prokuratora z odpowiednim wyprzedzeniem. W przeciwnym razie możesz narazić się na karę porządkową w postaci kary pieniężnej. Sąd może nawet zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie (art. 285 k.p.k.). Szanuj czas i pracę innych! Twoja sprawa nie jest jedyna, jaką zajmuje się w danym czasie policja lub prokurator.

Jeżeli w czasie trwającego postępowania karnego zmieniasz adres lub przebywasz za granicą, Twoim obowiązkiem jest zawiadomienie policji, prokuratury lub sądu o tym fakcie i podanie nowego adresu dla doręczeń. Gdybyś zaniechała tego, to zgodnie z przepisami pismo wysłane pod podanym wcześniej adresem uważa się za doręczone (art. 138 i 139 k.p.k.). Nie możesz więc wówczas powiedzieć, że nie wiedziałas, na przykład, o czynności procesowej, ponieważ nie otrzymałaś zawiadomienia.

7. Co się dzieje, gdy jesteś przesłuchiwana

Przesłuchanie pokrzywdzonej w charakterze świadka odbywa się tylko raz na posiedzeniu. W takim posiedzeniu mogą wziąć udział prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonej (art. 185c§2 k.p.k.). Przesłuchanie utrwalą się za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk (art. 147 §2a k.p.k.). Gdyby jednak zaistniała konieczność ponownego przesłuchania pokrzywdzonej, na jej wniosek może ono być przeprowadzone w formie wideokonferencji (art. 185c §3 k.p.k.).

Ponadto całe Twoje przesłuchanie zostanie nagrane oraz odtworzone na rozprawie głównej. W wyjątkowych sytuacjach sąd może zarządzić ponowne przesłuchanie, które – w trosce o to, by zaoszczędzić ci dodatkowego stresu – powinno być przeprowadzone w formie telekonferencji, bez konieczności konfrontowania Cię na sali sądowej z oskarżonym.

W początkowej fazie przesłuchania, po odebraniu danych osobowych, powinnaś zostać pouczona w sposób dla Ciebie zrozumiały, jakie masz prawa i obowiązki. Gdybyś czegoś nie rozumiała, zawsze możesz poprosić o wyjaśnienie.

Jeżeli boisz się bezprawnych działań ze strony podejrzanego lub jego bliskich, możesz zwrócić się do prokuratora z wnioskiem o zastrzeżenie Twoich danych dotyczących miejsca zamieszkania do wyłącznej wiadomości prokuratora lub sądu.

Jednym z najistotniejszych Twoich praw jest prawo do odmowy zeznań, gdy sprawcą jest osoba dla Ciebie najbliższa (mąż, konkubent, narzeczony, brat, ojciec, dziadek itp.) Jeżeli jednak zdecydujesz się zeznawać, masz obowiązek, jak każdy świadek, pod groźbą odpowiedzial-

ności karnej za składanie fałszywych zeznań, mówić tylko prawdę. W protokole znajduje się odpowiednia formułka prawna na ten temat, którą podpisujesz. Oznacza to, że wiesz, co Ci grozi, gdyby zostało udowodnione, że świadomie złożyłaś fałszywe zeznania.

Fałszywe zeznania, to nie tylko mówienie nieprawdy, ale również zatajanie prawdy (art. 233 k.k.).

Mówienie prawdy policjantowi, prokuratorowi lub sędziemu nie oznacza, że na każde postawione pytanie musisz udzielić przekonującej odpowiedzi. Możesz być przecież zapytana o fakty, których nie pamiętasz lub których po prostu nie znasz. Odpowiedzią zgodną z prawdą będzie odpowiedź: „nie pamiętam”, „nie mogę sobie przypomnieć”, „nie wiem”.

Takiej prawdy oczekują od Ciebie przedstawiciele organów postępowania karnego. Gdy czegoś nie rozumiesz, zawsze pytaj, aż do skutku.

Podjejrzanym ma prawo do milczenia. Nie musi składać wyjaśnień, może kłamać i mieć nadzieję, że nic mu się nie udowodni. Dlatego, między innymi, tak ważne jest, co Ty powiesz.

Nie próbuj używać zbyt wyszukanych słów, używaj języka, który znasz, rozumiesz i którym posługujesz się na co dzień.

Jeżeli przesłuchujący czegoś nie zrozumie, zawsze Cię zapyta. Nie obawiaj się pytań. Są one zadawane przez przesłuchującego, ponieważ jego obowiązkiem jest ustalenie prawdy.

To jest działanie w Twoim interesie jako osoby pokrzywdzonej.

Czasem czujesz się na tyle niepewnie, że chciałabyś, aby w czasie przesłuchania była obecna osoba Ci bliska (matka, przyjaciółka). Policjanci niechętnie godzą się na udział osób trzecich w przesłuchaniu. Czasem są dopusz-

czane do przesłuchania przedstawicielki organizacji społecznych. Ale decyzja w tej kwestii należy zawsze do osoby przesłuchującej.

Jeżeli w chwili zdarzenia nie ukończyłaś 15 lat, przesłuchanie przeprowadza tylko sąd na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa (art. 185a k.p.k.). Przesłuchanie przeprowadza się tylko raz w trybie art. 177§1a k.p.k., chyba, że wyjdą na jaw istotne okoliczności.

Czas przesłuchania nie jest w przepisach określony. Może ono trwać kilka minut, kilka godzin, a czasem kilka dni. Wszystko zależy od charakteru danej sprawy, wiedzy osoby przesłuchiwanej, jej osobowości, samopoczucia itp.

Gdy czujesz się zmęczona, nie możesz się skoncentrować lub musisz wyjść do toalety, zawsze możesz poprosić o przerwę i na pewno zostanie ona przez przesłuchującego zarządzona. Czasem nie czujesz się na siłach dalej zeznawać – zaproponuj więc, że przyjdiesz w innym terminie. Są świadkowie, którzy potrzebują więcej przerw w czasie przesłuchania, inni nie chcą żadnych przerw i chcą po prostu mieć przesłuchanie jak najszybciej za sobą. Każdy człowiek jest inny, a policjanci, prokuratorzy i sędziowie doskonale o tym wiedzą. Czasem rozmawia się ze świadkiem łatwo, a czasem bardzo trudno. Wówczas potrzeba więcej czasu, aby uzyskać zeznanie.

Staraj się powiedzieć wszystko o zdarzeniu własnymi słowami i przypomnieć sobie wszystkie fakty związane ze zdarzeniem bez selekcji, bo możesz pominąć coś, co Twoim zdaniem jest nieistotne, a w rzeczywistości jest bardzo ważne. Od oceniania ważności poszczególnych faktów dla danej sprawy jest przesłuchujący.

Zawsze musisz być przygotowana na kolejne wezwania w celu przesłuchania lub udziału w czynnościach procesowych, których potrzeba może się wyłonić w toku trwającego postępowania karnego. Policjant może Ci pokazywać

album z fotografiami osób wcześniej notowanych m.in. za przestępstwa seksualne, jeżeli sprawca jest osoba nieznaną.

Gdy nie jesteś pewna swego rozpoznania, musisz to wyraźnie powiedzieć: „nie jestem pewna, ale ten człowiek na fotografii jest podobny do sprawcy, bo ma ...” Po czym powinnaś wyjaśnić dokładnie na czym polega podobieństwo. Jeśli jesteś pewna rozpoznania, powiedz to wyraźnie.

Może zaistnieć konieczność okazania (wskazania) osoby podejrzewanej o sprawstwo. Okazania odbywają się na ogół bezpośrednio, tzn. osoby okazywane widza osobę rozpoznającą. Jednak w razie obawy przed okazywanym/mi, możesz wnieść o przeprowadzenie tej czynności przez tzw. lustro weneckie. Wtedy okazywane osoby Ciebie nie widzą. Pamiętaj jednak, że nie we wszystkich komisariatach jest to możliwe, gdyż nie wszystkie jednostki policji są wyposażone w lustro weneckie. Z okazania, niezależnie od jego wyniku, sporządzany jest protokół, który po przeczytaniu podpisujesz.

8. Prokuratura

Po zakończeniu postępowania przygotowawczego, akta z zebrany materiał dowodowy przesyłane są prokuratorowi. Oskarżyciel zapoznaje się z dowodami i albo uznaje je za wystarczające do sporządzenia aktu oskarżenia i skierowania wniosku o skazanie sprawcy bez rozprawy (w trybie art. 335 k.p.k.), albo stwierdza potrzebę ich uzupełnienia lub też uznaje, że należy postępowanie umorzyć wobec braku dowodów.

W przypadku konieczności uzupełnienia, prokurator może sam dokonać koniecznych czynności albo zwrócić akta

policji z odpowiednimi wytycznymi. Może się więc zdarzyć, że zostaniesz wezwana do prokuratury w celu uzupełniającego przesłuchania przez prokuratora, który mógł uznać, że nie wszystkie okoliczności zostały wyjaśnione lub że zeznania budzą wątpliwości. Wtedy zazwyczaj powołuje się biegłego psychologa, który ocenia zdolność postrzegania przez świadka (czy nie ma tendencji do konfabulacji, czyli zmyślenia). Takie przesłuchania są niemal regułą, gdy jesteś osoba nieletnią. Psycholog uczestniczy w przesłuchaniu, a następnie wydaje opinię co do Twoich zdolności postrzegania.

Organy prowadzące postępowanie karne mają obowiązek zbadać okoliczności nie tylko na niekorzyść podejrzanego, ale także na jego korzyść.

Podstawową zasadą w polskiej procedurze karnej jest zasada domniemania niewinności. Oznacza ona, że dopóki dana osoba nie zostanie skazana prawomocnym wyrokiem sądowym, uważana jest za niewinną.

W toku postępowania przygotowawczego zgodę na przeglądanie akt oraz wydanie uwierzytelnionych odpisów lub kserokopii wydaje prowadzący postępowanie przygotowawcze (prokurator lub policjant). Na odmowę udostępnienia akt przysługuje zażalenie (art. 159 k.p.k.). Wydanie kserokopii dokumentów oraz uwierzytelnienie odpisów z akt sprawy jest płatne (Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za wydanie kserokopii dokumentów oraz uwierzytelnionych odpisów z akt sprawy).

Jeżeli po uzupełnieniu postępowania prokurator dochodzi do wniosku, że dowody są wystarczające, sporządza akt oskarżenia i wnosi go do sądu. W przeciwnym wypadku wydaje postanowienie o umorzeniu śledztwa.

Jako osoba uprawniona/pokrzywdzona otrzymujesz to postanowienie i w terminie 7 dni od daty otrzymania masz prawo złożyć zażalenie (termin siedmiodniowy zwany

terminem zawitym liczy się od daty potwierdzenia na zwrotnym poświadczeniu, że otrzymałaś decyzję).

Zażalenie wnosisz do prokuratora nadrzędnego nad prokuratorem, który sporządził umorzenie. Swoje zażalenie powinnaś uzasadnić, podając konkretne argumenty i wskazując przyczyny, które Twoim zdaniem czynią decyzję niezasadną. Możesz np. powiedzieć, że nie przesłuchano wszystkich istotnych Twoim zdaniem świadków, bądź pominięto przy ocenie ważne dowody itp.

Prokurator nadrzędny, jeśli przychylił się do Twojego zażalenia, uchyla zaskarżoną decyzję, zlecając wykonanie czynności uzupełniających. Jeżeli jednak nie podzieli Twoich argumentów, przekazuje sprawę do sądu, który będzie rozpoznawać Twoje zażalenie.

Sprawę rozpoznaje sąd właściwy do rozpoznania (sąd rejonowy lub okręgowy). Zgodnie z przepisami powinnaś być zawiadomiona o terminie posiedzenia sądowego. Masz prawo brać w nim udział, argumentować i zgłaszać nowe wnioski dowodowe.

Sąd może utrzymać decyzję prokuratora w mocy. Jest ona wtedy ostateczna i nie podlega dalszemu zaskarżeniu. Gdy sąd stwierdzi, że zażalenie było słuszne, uchyla postanowienie prokuratora i zwraca mu sprawę z odpowiednimi wytycznymi.

Po wykonaniu czynności zleconych przez sąd prokurator może dalej uważać, że brak jest podstaw do wniesienia aktu oskarżenia i sprawę ponownie umorzyć. Znowu masz prawo, w terminie ustawowym, wnieść zażalenie do prokuratora nadrzędnego, a jeżeli nie zgodzi się on z Twoimi argumentami i utrzyma w mocy decyzję, otwiera się dla Ciebie droga do wniesienia własnego aktu oskarżenia.

Zgodnie z przepisami akt oskarżenia powinien być wniesiony w terminie miesiąca od doręczenia Ci postanowienia o utrzymaniu w mocy umorzenia lub odmowy

wszczęcia przez prokuratora nadrzędnego. Nadto taki akt oskarżenia powinien być sporządzony i podpisany przez adwokata (art. 55 k.p.k.).

W przypadku wniesienia przez prokuratora aktu oskarżenia, jako osoba pokrzywdzona zostajesz o tym fakcie powiadomiona. Poza tym powinnaś zostać pouczona o uprawnieniach związanych z dochodzeniem roszczeń majątkowych oraz o prawie do zgłoszenia oświadczenia o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

Gdy był stosowany wobec podejrzanego areszt tymczasowy i został on uchylony, nie został przedłużony lub zmieniony na inny środek zapobiegawczy, powinnaś o tym zostać niezwłocznie powiadomiona przez prokuratora lub przez sąd, jeżeli decyzje te zostały podjęte już po przesłaniu do sądu oskarżenia (art. 253 § 3 k.p.k.).

Jeżeli przestępstwo, które zarzucono oskarżonemu, jest zagrożone karą nie przekraczającą 10 lat pozbawienia wolności, prokurator może wnioskować w akcie oskarżenia o wydanie wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionej z oskarżonym kary lub środka karnego, bez przeprowadzenia rozprawy.

Okoliczności popełnienia przestępstwa nie mogą budzić wątpliwości, a oskarżony zdaniem prokuratora tak się zachowuje, że cele postępowania mogą być spełnione bez przeprowadzania rozprawy. Twoja zgoda nie jest potrzebna.

Natomiast pamiętaj, że jeżeli sąd uwzględni wniosek, prokuratora wyznacza posiedzenie, w którym możesz wziąć udział.

Będziesz wiedziała, że prokurator wraz z aktem oskarżenia skierował wniosek o wydanie wyroku bez rozprawy (tzw. ugodę), ponieważ odpis aktu oskarżenia powinien być Ci doręczony (art. 338 k.p.k.). O terminie posiedzenia zostaniesz powiadomiona, ponieważ masz prawo wziąć w nim udział i złożyć oświadczenie o chęci bycia oskarży-

cielem posiłkowym, jeżeli wcześniej tego nie uczyniłaś (art. 343 k.p.k.).

Jeżeli sąd uzna, że wniosek o ugodę zasługuje na uwzględnienie, skazuje oskarżonego wyrokiem. Jeśli nie, kieruje sprawę do rozpoznania na rozprawę.

9. Postępowanie sądowe

Od 1 lipca 2015 r. oskarżony będzie miał prawo wystąpienia z wnioskiem o wydanie wyroku bez rozprawy do czasu jej wyznaczenia (art. 338a k.p.k.). Uwzględnienie tego wniosku przez sąd będzie możliwe gdy nie sprzeciwi się temu pokrzywdzony prawidłowo zawiadomiony o terminie posiedzenia (art. 343 § 3a.). Gdy akt oskarżenia wpłynie do sądu, następuje faza postępowania przed rozprawą. Sąd sprawdza, czy pismo procesowe odpowiada wymaganiom formalnym. Na tym etapie sąd może z powodu braków dowodowych zwrócić sprawę prokuratorowi do uzupełnienia lub zarządza przeprowadzenie rozprawy. Od 1 lipca 2015 sąd nie będzie mógł zwrócić prokuraturze sprawę do uzupełnienia i będzie prowadził rozprawę w oparciu o zebrane dowody.

Przed odczytaniem aktu oskarżenia masz prawo złożyć oświadczenie, że chcesz działać w charakterze oskarżycielki posiłkowej. Masz także prawo zwrócić się do sądu o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu, jeżeli wykazesz, że nie stać cię na zapłacenie kosztów z tym związanych bez uszczerbku dla siebie lub rodziny (art. 78 i 88 k.p.k.) – decyzja należy wyłącznie do sądu i nie podlega zaskarżeniu.

Jako osoba pokrzywdzona masz prawo wziąć udział w całej rozprawie, ale nie jesteś stroną w procesie, nie masz więc praw z tym związanych, ale tylko jako oskarży-

cielka posiłkowa jesteś stroną procesową i masz prawo zadawania pytań, składania wniosków dowodowych oraz środków odwoławczych od wyroku itp. korzysta on ze wszystkich Twoich uprawnień, a Ty nie musisz być obecna na sali sądowej.

Jedną z głównych zasad procesowych jest zasada jawności. Oznacza to m.in. udział publiczności w rozprawie sądowej. W określonych przypadkach sąd jednak może wyłączyć jawność rozprawy w całości lub w części. W sprawach dotyczących przestępstw seksualnych z reguły jest wyłączana jawność rozprawy. Taki wniosek możesz zawsze złożyć do sądu (art. 360 k.p.k.).

Jeżeli oskarżony działa na Ciebie krępująco i w taki sposób, że mogłoby to uniemożliwić Ci złożenie zeznań, masz prawo wniesić o wydalenie go z sali rozpraw na czas złożenia przez Ciebie zeznań. Jeżeli jesteś osobą nieletnią, powinien się w tej kwestii wypowiedzieć psycholog.

Pamiętaj, że rozprawą kieruje przewodniczący (jest to zawsze sędzia zawodowy), a wszelkie kwestie wynikające w toku rozprawy rozstrzyga sąd.

Postępowanie sądowe jest decydującą częścią postępowania karnego. Sąd decyduje, czy oskarżony jest winny, czy nie, a więc, czy powinien zostać skazany, czy uniewinniony. Przebieg rozprawy jest uregulowany przepisami postępowania karnego. Rozpoczyna się od wywołania sprawy oraz sprawdzenia obecności stron i osób wezwanych. Następnie zostaje odczytany akt oskarżenia i rozpoczyna się postępowanie dowodowe, podczas którego prezentowane są dowody. Na ich podstawie sąd będzie dopiero wyrokował.

Do zakończenia pierwszego przesłuchania na rozprawie oskarżony ma prawo – jeżeli czyn mu zarzucony stanowi występki zagrożony karą do 8 lat pozbawienia wolności – złożyć wniosek o wydanie wyroku skazującego i wymierze-

nie mu określonej kary bez przeprowadzania postępowania dowodowego. Jest to tzw. dobrowolne poddanie się karze. Jednak na takie załatwienie sprawy sąd musi uzyskać zgodę zarówno prokuratora, jak i pokrzywdzonego. Jeżeli będziesz uważać, że takie załatwienie sprawy nie zadowala Cię, to po prostu nie wyrazisz zgody i rozprawa będzie się toczyć na zasadach ogólnych (art. 387 k.p.k.).

Jeżeli jesteś oskarżycielką posiłkową, możesz składać określone wnioski co do wymiaru kary czy wniosek o naprawienie szkody w trybie art. 46 k.k. Wniosek taki można złożyć do zakończenia pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego na rozprawie głównej, dołączając odpowiednie zaświadczenie lekarskie i rachunki (art. 46 k.k. i art. 49a k.p.k.). W przypadku złożenia przez prokuratora wniosku o skazanie oskarżonego bez rozprawy wniosek o naprawienie szkody możesz złożyć na piśmie do sądu właściwego po otrzymaniu odpisu aktu oskarżenia.

Jeżeli został złożony wniosek o naprawienie szkody w trybie art. 46 k.k., nie można równocześnie w sprawie karnej wytoczyć powództwa cywilnego.

Na rozprawie głównej oskarżony ma prawo bronić się w sposób, który uważa za najlepszy. Może więc zaprzeczyć faktom, zadawać pytania świadkom, zgłaszać wnioski dowodowe, aż do czasu zamknięcia przewodu sądowego.

Twoje zeznania również muszą być odsłuchane przed sądem. Dlatego zostały utrwalone za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Kolejną bowiem zasadą procesową jest zasada bezpośredniości, to znaczy, że dowody musi obejrzeć i wysłuchać sąd bezpośrednio. Są ściśle określone przypadki w przepisach, kiedy można od tej zasady odstąpić.

Na rozprawie głównej odtwarza się sporządzony zapis obrazu i dźwięku przesłuchania oraz odczytuje się protokół przesłuchania.

Oskarżony zazwyczaj stara się wykazać, że sama tego chciałaś, że nie było żadnych gróźb i przemocy, że się źle prowadzisz itp. Powinnaś liczyć się z możliwością tego rodzaju pytań, wówczas łatwiej Ci będzie na nie odpowiednio zareagować.

Po przeprowadzeniu całego postępowania dowodowego sąd zawsze pyta strony, czy mają jeszcze jakieś wnioski dowodowe. Pamiętaj, że jest to ostatni moment na złożenie nie tylko wniosków dowodowych, ale również wniosku o odszkodowanie. Gdy strony oświadczają, że nie zgłaszają wniosków, sąd zamyka przewód sądowy i udziela głosu stronom.

Pierwszy zabiera głos prokurator, prezentując dowody, które jego zdaniem potwierdzają tezy aktu oskarżenia. Następny zabiera głos pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego lub oskarżyciel posiłkowy. Wskazuje on na dowody przemawiające za winą oskarżonego. Kolejnym mówcą jest obrońca oskarżonego, który zazwyczaj stara się wykazać, że w materiale dowodowym są luki, że świadkowie są niewiarygodni i istnieją okoliczności łagodzące odpowiedzialność jego klienta itp. Ostatnie słowo należy do oskarżonego. Po wystąpieniach stron sąd udaje się na naradę w celu wydania wyroku.

Po naradzie sąd wraca na salę i ogłasza wyrok. W czasie odczytywania wyroku wszyscy obecni na sali stoją. Następnie sąd podaje najważniejsze ustnie motywy wyroku oraz poucza strony o sposobie jego zaskarżenia. Wyrok może zaskarżyć każda ze stron procesowych (art. 422 §1 k.p.k.).

Aby skorzystać z prawa do zaskarżenia wyroku musisz złożyć w terminie 7 dni od jego ogłoszenia wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku. Kiedy otrzymasz wyrok wraz z uzasadnieniem, w terminie 14 dni, możesz wnieść apelację.

Jeśli wyrok został wydany przez sąd rejonowy, apelację wnosisz do sądu okręgowego za pośrednictwem sądu rejonowego.

Jeśli orzeka sąd okręgowy, wówczas środek odwoławczy wnosisz do sądu apelacyjnego za pośrednictwem sądu okręgowego. W takim przypadku apelacja musi być sporządzona i podpisana przez adwokata (art. 446 k.p.k.). Apelacja złożona po terminie ustawowym nie będzie przyjęta.

W swojej apelacji, jeżeli uważasz wyrok za niesłuszny, musisz podać powody takiego stanowiska, wskazując m. in. dowody, które Twoim zdaniem zostały nieprawidłowo ocenione, bądź pominięte przy wyrokowaniu. Masz prawo wziąć udział w rozprawie apelacyjnej, a jeżeli jesteś oskarżycielką posiłkową, zostaniesz powiadomiona o jej terminie bez względu na to, czy wносиłaś apelację, czy nie (art. 450 k.p.k.).

W czasie rozprawy apelacyjnej sąd wysłuchuje argumentów wszystkich obecnych stron i ocenia w wyroku zasadność podniesionych w apelacji zarzutów.

Sąd odwoławczy może utrzymać wyrok w mocy, zmienić go lub uchylić w całości do ponownego rozpoznania. Powinnaś wiedzieć, że uchylenie wyroku z reguły oznacza powtórzenie rozprawy przed sądem I instancji, a więc Twój ponowny w niej udział. Powinnaś również wiedzieć, że można zaskarżyć nie tylko wyrok, ale też samo uzasadnienie (art. 425 k.p.k.).

Gdy oskarżony został skazany na karę pozbawienia wolności, a wyrok nie został przez żadną ze stron zaskarżony, a więc się uprawomocnił, kierując wyrok do wykonania sąd ma obowiązek pouczyć Cię o prawie do złożenia wniosku do sądziego penitencjarnego o przekazywanie ci informacji w razie udzielenia skazanemu:

- przepustki;
- czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru;

- przerwy w wykonaniu kary;
- warunkowego zwolnienia (art. 168a k.k.w.).

Jeżeli złożysz taki wniosek, będziesz na bieżąco informowana o wyżej wymienionych sytuacjach.

Tylko od ciebie zależy, czy chcesz otrzymywać takie informacje. Jeżeli nie chcesz, to po prostu nie składaj takiego wniosku. Jednak o prawie tym musisz być poinformowana, zaś wybór należy do Ciebie.

Postępowanie karne jest długotrwałą i skomplikowaną procedurą. Nie prowadzi ona automatycznie do skazania.

Oskarżeni, wykorzystując obowiązujące przepisy, dążą zazwyczaj do wykazania naruszenia obowiązującej procedury przy zbieraniu dowodów lub do wykazania luk dowodowych. Dlatego ważne jest, aby pokrzywdzony posiadał również wiedzę na ten temat.

Nie masz wpływu na wiele spraw związanych z toczącym się postępowaniem karnym, ale ważne jest, żebyś skoncentrowała się na swojej w nim pozycji, żebyś przygotowała się do jego przebiegu i rozumiała, co się wokół ciebie dzieje i dlaczego.

10. Słowniczek wyrażeń prawnych

▪ *Akta sprawy*

Akta zawierają wszystkie dokumenty, np. zaświadczenia lekarskie, wnioski, postanowienia, protokoły przesłuchań, opinie biegłych itp. Po zebraniu materiału dowodowego są one wraz z aktem oskarżenia przesyłane są do sądu.

▪ *Akt oskarżenia*

Pismo procesowe wnoszone do sądu przez prokuratora, sporządzone w określonej przez przepisy kodeksu formie. Akt oskarżenia kieruje się przeciwko osobie, co do której zebrano dowody wskazujące, iż dopuściła się ona zarzucanego czynu. Powinien zawierać listę osób, których wezwania żąda oskarżyciel oraz wykaz innych dowodów, które mają być przeprowadzone na rozprawie. Może zawierać wniosek o skazanie bez rozprawy w trybie art. 335 k.p.k.

▪ *Apelacja*

Środek odwoławczy od wyroku sądu I instancji przysługujący stronom procesowym. Apelację wnosi się do sądu okręgowego, jeżeli wyrok został wydany przez sąd rejonowy lub do sądu apelacyjnego w przypadku wydania wyroku przez sąd okręgowy. Po wydaniu wyroku należy w terminie 7 dni wnieść zapowiedź apelacji, a następnie, po otrzymaniu wyroku wraz z uzasadnieniem, w terminie 14 dni wnieść apelację. Skargę apelacyjną zawsze wnosi się za pośrednictwem sądu, który wydał wyrok w I instancji.

▪ *Biegli*

Są to osoby posiadające specjalistyczną wiedzę w danej dziedzinie. Jeżeli stwierdzenie istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności wymaga wiedzy specjalistycznej, wówczas powołuje się biegłych. Może ich powołać prokurator, sąd

lub policjant. W sprawach o przestępstwa seksualne powoływani są najczęściej lekarze medycyny sądowej, biegli psycholodzy lub biegli z pracowni biologicznych. Biegłych psychiatrów może powołać tylko prokurator lub sąd.

▪ ***Dochodzenie***

Uproszczona forma postępowania przygotowawczego jest wszczynane z reguły przez policję i nadzorowane przez prokuratora. Policja zbiera dowody przestępstwa, a więc przesłuchuje świadków, zabezpiecza dokumenty, ślady na miejscu zdarzenia itp. Zebrany materiał przedstawia prokuratorowi do oceny prawnej. Zgodnie z przepisami dochodzenie powinno być ukończone w terminie 2 miesiące. Prokurator może je przedłużyć do 3 miesięcy a w szczególnie uzasadnionych wypadkach – na dalszy czas oznaczony. Jeżeli nie zostanie w tym terminie zakończone, dalsze postępowanie prowadzi się w formie śledztwa.

▪ ***Dowody***

Dowodem może być zeznanie świadka, wyjaśnienie oskarżonego, fotografia, treść dokumentu, opinia biegłego. Dowody muszą być zbierane zgodnie z obowiązującymi przepisami procedury karnej. Jakie dowody ostatecznie zostaną zaliczone do materiału dowodowego, decyduje sąd.

▪ ***Głosy stron***

Po zamknięciu przewodu sądowego przewodniczący udziela głosu prokuratorowi, oskarżycielowi posiłkowemu, obrońcy i oskarżonemu. Wszyscy uprawnieni do zabrania głosu oceniają dowody i na tej podstawie formułują swoje wnioski pod adresem sądu.

▪ ***Kodeks karny***

To zbiór zasad odpowiedzialności karnej oraz katalog przestępstw zagrożonych karą. Kodeks karny zawiera m.

in. przepisy określające zasady wymiaru kary, terminy przedawnienia danego czynu oraz katalog kar, które mogą być wymierzone w danym systemie prawnym.

■ ***Kodeks postępowania karnego***

Zbiór przepisów regulujących zasady przeprowadzania postępowań karnych w sprawach o przestępstwa. Postępowanie karne musi być rzetelne, niezależnie od czynu, jakiego dopuścił się oskarżony. Jedną z podstawowych zasad procesu jest zasada domniemania niewinności. Oznacza ona, że oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie udowodniona i stwierdzona prawomocnym orzeczeniem sądu.

■ ***Ławnicy***

Zgodnie z konstytucją w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości biorą udział obywatele. W sprawach karnych czynnikiem społecznym są ławnicy, wybierani w głosowaniu. Ławnicy biorą udział w orzekaniu w sprawach karnych razem z sędziami zawodowymi. Z reguły przed sądem rejonowym orzeka jeden sędzia zawodowy, chyba że ustawa stanowi inaczej. Gdy przestępstwo jest kwalifikowane jako zbrodnia, sąd orzeka w składzie: jeden sędzia, dwóch ławników. Ale w sądach odwoławczych zawsze orzekają tylko sędziowie zawodowi. Ławnicy ubrani są również w czarne togi, jak sędziowie zawodowi.

■ ***Oskarżony***

Osoba, przeciwko której wniesiono akt oskarżenia do sądu, a także osoba, co do której prokurator złożył wniosek o warunkowe umorzenie postępowania. Oskarżony jest stroną procesową i ma wszystkie prawa z tym związane, m.in. nie musi udowadniać swej niewinności ani dostarczać dowodów na swoją niekorzyść.

■ **Oskarżyciel posiłkowy**

Pokrzywdzony może działać obok prokuratora jako oskarżyciel posiłkowy w sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu. Jest wówczas stroną procesową. Oświadczenie woli w tej kwestii należy złożyć najpóźniej do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego. Można być również oskarżycielem posiłkowym samoistnym, który wnosi do sądu własny akt oskarżenia. Warunkiem jest wyczerpanie procedury odwoławczej od decyzji prokuratora odmawiającej wszczęcia postępowania przygotowawczego lub umarzającej to postępowanie (art. 330 k.p.k.).

■ **Obrońca**

Jest pomocnikiem procesowym oskarżonego, gdyż pomaga oskarżonemu w wykonywaniu jego prawa do obrony. Działa wyłącznie na jego korzyść, a niekorzystne dla oskarżonego zachowania obrońcy są bezskuteczne. Są sytuacje w procesie, gdy oskarżony musi mieć obrońcę z urzędu. Obrońcy ubrani są w czarne togi z zielonymi wypustkami.

■ **Pełnomocnik**

Z pełnomocnika może korzystać każda strona, która nie jest oskarżonym. Z reguły jest ustanowiony przez stronę pokrzywdzoną i jest jej reprezentantem w toku postępowania karnego. Pokrzywdzony ponosi koszty związane z ustanowieniem pełnomocnika, chyba że ustanowiony został pełnomocnik z urzędu.

■ **Przedstawiciel społeczny**

W postępowaniu sądowym może zgłosić swój udział przedstawiciel organizacji społecznej, jeżeli zachodzi potrzeba ochrony interesu społecznego lub ważnego interesu indywidualnego, w szczególności ochrony wolności i praw człowieka. O dopuszczeniu przedstawiciela społecznego decyduje sąd. Decyzja sądu nie podlega zaskarżeniu.

■ ***Pokrzywdzony***

Osoba, której dobro prawne zostało naruszone lub zagrożone przez przestępstwo. Pokrzywdzony jest stroną procesową w postępowaniu przygotowawczym. W postępowaniu sądowym tylko wtedy, gdy działa w charakterze oskarżyciela posiłkowego. Jako strona procesowa może składać wnioski dowodowe, brać udział w czynnościach procesowych itp. Może również wnosić o naprawienie szkody w przypadku, gdy doszło do ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia i innych wymienionych w art. 46 k.k.

■ ***Prokurator***

Prokurator jest oskarżycielem publicznym. Nadzoruje dochodzenia prowadzone przez policję, wszczyna i prowadzi śledztwa. Podejmuje decyzje merytoryczne, umarza postępowanie lub kieruje do sądu akt oskarżenia. Ma obowiązek uczestniczyć w rozprawie, gdy dotyczy sprawy z oskarżenia publicznego. W wykonywaniu swoich funkcji jest niezależny.

■ ***Prawo do odmowy zeznań***

Jest to prawo przysługujące świadkowi, który jest osobą najbliższą dla oskarżonego. Do osób najbliższych należą rodzice, dzieci, dziadkowie, małżonek, konkubent, rodzeństwo itp. Mimo ustania małżeństwa, prawo to dalej przysługuje. Inaczej jest w przypadku konkubinatu. Prawo do odmowy przysługuje tylko w czasie jego trwania. Świadek powinien być każdorazowo o tym prawie informowany, przysługuje ono bowiem na każdym etapie postępowania karnego. Jeżeli świadek złożył wcześniej zeznania, a później chce skorzystać z prawa do odmowy zeznań, poprzednie zeznania przestają istnieć i nie mogą być wykorzystane jako dowód.

■ ***Prawo przeglądania akt***

Prawo to oznacza, że można przeglądać akta sprawy i sporządzać odpisy. Prawo to przysługuje stronom, obrońcom, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym na etapie postępowania sądowego. W czasie postępowania przygotowawczego na przeglądanie akt wyrazić musi zgodę prowadzący postępowanie przygotowawcze. Na odmowę udostępnienia akt w postępowaniu przygotowawczym przysługuje zażalenie.

■ ***Policja***

Policja zajmuje się ściganiem przestępstw i prowadzeniem dochodzeń. Z reguły pokrzywdzeni zgłaszają się na policję i tam składają zawiadomienie o przestępstwie.

■ ***Przewód sądowy***

Część rozprawy sądowej, którą rozpoczyna odczytanie przez prokuratora aktu oskarżenia. Następnie rozpoczyna się postępowanie dowodowe. Oskarżony składa wyjaśnienia bądź odmawia, przesłuchiwani są świadkowie, biegli itp. Gdy wszystkie dowody zostaną sądowi zaprezentowane, a strony nie złożą nowych wniosków dowodowych, sąd zamyka przewód sądowy.

■ ***Sąd rejonowy***

Większość spraw należy do właściwości sądu rejonowego. Sąd rozpoznaje sprawę z reguły w składzie jednoosobowym – jednego sędziego zawodowego. Wszyscy sędziowie ubrani są w czarne togi z fioletowymi wypustkami, zaś sędzia przewodniczący siedzący pośrodku nosi założony na togę łańcuch z orłem. Gdy sąd wchodzi na salę, wszyscy obecni wstają. Od orzeczeń sądu rejonowego przysługuje odwołanie do sądu okręgowego.

▪ **Sąd okręgowy**

Sąd wyższego rzędu w stosunku do sądu rejonowego. Zajmuje się orzekaniem w sprawach określonych przepisami prawa karnego procesowego, m.in. zabójstwami, napadami rabunkowymi z użyciem niebezpiecznych narzędzi, gwałtami zbiorowymi itp. Od orzeczeń sądu okręgowego odwołanie przysługuje do sądu apelacyjnego. Sąd okręgowy rozpoznaje również środki odwoławcze od orzeczeń sądów rejonowych (zażalenia na postanowienia oraz apelacje od wyroków).

▪ **Sąd apelacyjny**

Sąd odwoławczy, który zajmuje się rozpoznawaniem zażaleń i apelacji od orzeczeń sądów okręgowych. W tym sądzie orzekaniem zajmują się wyłącznie sędziowie zawodowi.

▪ **Śledztwo**

Forma postępowania przygotowawczego. Śledztwo może wszcząć tylko prokurator, który je również prowadzi, chociaż pewne czynności może zlecić do przeprowadzenia policji. Śledztwo powinno być zakończone w terminie 3 miesięcy. Przedłużyć je może prokurator nadrzędny. Śledztwo wszczyna się w sprawach, dla których ta forma jest przewidziana przepisami prawa karnego procesowego.

▪ **Wydanie wyroku bez rozprawy**

Zgodnie z art. 335 k.p.k. prokurator może umieścić w akcie oskarżenia wnioski o wydanie wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kary lub środka karnego bez przeprowadzania rozprawy. Dotyczy to występów zagrożonych karą nie przekraczającą 10 lat pozbawienia wolności. Od 1 lipca 2015 r. także oskarżony będzie miał prawo wystąpienia z wnioskiem o wydanie wyroku bez rozprawy do czasu jej wyznaczenia (art. 338a k.p.k.). Uwzględnienie tego wniosku przez sąd będzie możliwe gdy nie sprzeciwi się temu pokrzywdzony prawidłowo zawiadomiony o terminie posiedzenia (art. 343 § 3a.).

▪ **Wezwania**

Wysyłane są do uczestników postępowania karnego, gdy zachodzi konieczność ich przesłuchania bądź dokonania z ich udziałem innych czynności procesowych. W wezwaniu powinien być oznaczony organ wysyłający. Podaje się również, w jakiej sprawie, w jakim charakterze, miejscu i czasie ma się stawić adresat oraz czy stawiennictwo jest obowiązkowe. Należy również pouczyć o skutkach niestawiennictwa.

▪ **Zawiadomienie o przestępstwie**

Każdy ma tzw. społeczny obowiązek* zawiadomienia policji lub prokuratury o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu. Można o nim zawiadomić bezpośrednio, zgłaszając się do wymienionych urzędów, telefonicznie lub pisemnie za pośrednictwem poczty (listem poleconym). Zobowiązuje to uprawnione organy do podjęcia przewidzianych prawem czynności.

▪ **Zażalenie**

Środek odwoławczy przysługujący stronom procesowym od postanowień i zarządzeń podejmowanych przez organy postępowania karnego. Jeżeli ustawa przewiduje odwołanie, to postanowienie powinno zawierać stosowne pouczenie o prawie do zaskarżenia ze wskazaniem terminu. Z reguły zażalenie składa się w terminie 7 dni od daty otrzymania stosownego orzeczenia. Przykładem mogą być zażalenia na decyzje prokuratora kończące postępowanie w sprawie (odmowa wszczęcia lub umorzenie).

* Społeczny charakter tego obowiązku oznacza, że niewywiązanie się z niego nie jest zagrożone żadną sankcją prawną, a jedynie podlega ocenie.

Skróty użyte w tekście: **k.k.** – kodeks karny; **k.p.k.** – kodeks postępowania karnego; **k.p.c.** – kodeks postępowania cywilnego.

11. Wzory pism procesowych

1. Oświadczenie o zamiarze działania w charakterze oskarżycielki posiłkowej

Sygn. akt

miejsowość, dnia

Sąd Rejonowy/Okręgowy w

W związku z wniesieniem przez Prokuratora Rejonowego/
Okręgowego w aktu oskarżenia przeciwko
..... oświadczam, że chcę działać w tej sprawie
w charakterze oskarżycielki posiłkowej.

Podpis

2. Zażalenie

Sygn. akt

Warszawa, dnia.....

Prokurator Okręgowy/Apelacyjny w

za pośrednictwem Prokuratury Rejonowej/Okręgowej

w

Zażalenie

na postanowienie Prokuratura Rejonowego/Okręgowego w z dnia otrzymanego w dniu o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego/umorzenia postępowania przygotowawczego w sprawie dotyczącej Na podstawie art. 306 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 460 k.p.k. zaskarżam wymienione postanowienie i wnoszę o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Uzasadnienie

Po zapoznaniu się z materiałami prowadzonej sprawy i motywami postanowienia stwierdzam, że nie wszystkie wskazane przeze mnie dowody zostały przeprowadzone, co moim zdaniem miało wpływ na ostateczną decyzję merytoryczną. Z tych względów proszę o przeanalizowanie tej sprawy, uchylenie zaskarżonej decyzji i przekazanie do ponownego rozpoznania.

Podpis

3. Wniosek o sporządzenie na piśmie uzasadnienia wyroku

Sygn. akt

miejsowość, dnia

Sąd Rejonowy/Okręgowy w

Na podstawie art. 422 k.p.k. wnoszę o sporządzenie na piśmie i doręczenie mi uzasadnienia wyroku z dnia dotyczącego oskarżonego/ych

Podpis

5. Wniosek o przydzielenie pełnomocnika z urzędu

Sygn. akt

miejsowość, dnia

Na podstawie art. 78 i 88 k.p.k. wnoszę o przydzielenie mi pełnomocnika z urzędu. Moja sytuacja materialna jest taka, iż nie pozwala mi na ustanowienie pełnomocnika z wyboru. Chciałabym korzystać z pomocy prawnika, ponieważ nie potrafię sama prowadzić własnej sprawy, a chciałabym, żeby moje prawnie uzasadnione interesy były wzięte pod uwagę.

Podpis

Załączniki:

- zaświadczenie o zarobkach
- zaświadczenie o aktualnej sytuacji rodzinnej

Podpis

6. Wniosek o zezwolenie na przejrzenie akt sprawy

Sygn. akt

miejsowość, dnia

Prokurator Rejonowy/Okręgowy w

Sąd Rejonowy/Okręgowy w

Na podstawie art. 156 §5 k.p.k. wnoszę o wyrażenie zgody na przejrzenie akt postępowania przygotowawczego.

Na podstawie art. 156 §1 k.p.k. wnoszę o udostępnienie mi akt sprawy sądowej sygn

Podpis

12. Nasza oferta pomocy

- bezpłatne porady prawne, socjalne, finansowe i psychologiczne
- pomoc w kontaktach z policją, prokuraturą i sądami
- bezpłatne poradniki i ulotki prawne
- bezpieczne schronienie w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia
- udział w grupie wsparcia oraz terapeutyczno-teatralnej
- udział w warsztatach dotyczących zarządzania finansami
- udział w warsztatach samoobrony WENDO

Nasze placówki:

Warszawa

Poradnie: ul. Wilcza 60, lok. 19, 00-679

tel./fax: (22) 622 25 17; (22) 652 01 17

e-mail: temida@cpk.org.pl, www.cpk.org.pl; www.cpk.org.pl/finanse

ul. Piękna 66 a lok. 10 i 11, 00-672 Warszawa, tel./fax 22 652 01 17

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

tel. 606 256 790, (22) 828 38 26; sow@cpk.org.pl

Pomoc telefoniczna:

(22) 621 35 37 Telefon zaufania

(w czwartki od 10 do 16 dyżur prawny)

600 070 717 Całodobowy telefon interwencyjny

dla kobiet ofiar przemocy

Poradnie mailowe:

pomoc@cpk.org.pl, porady.prawne@cpk.org.pl

porady.psychologiczne@cpk.org.pl

Gdańsk ul. Gdyńskich Kosynierów 11 tel. (58) 341 79 15,

Grójec ul. Piłsudskiego 27, tel. 606 338 313,

Łódź ul. Piotrkowska 115, tel. (58) 341 79 15,

Sochaczew Kramnice Miejskie, ul. 1 Maja 21, lok. 307, tel. 604 263 566

Wrocław ul. Ruska 46B, tel. (71) 358 08 74,

Żyrardów ul. Mireckiego 63, tel. 882 512 900

13. Wybrane organizacje, które pomagają kobietom ofiarom przemocy

- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. Obornicka 99; 51-114 Wrocław;
tel./faks (71) 352 94 03
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. Ogrodowa 2a 58-306 Wałbrzych;
tel. (74) 846 75 58; faks (74) 840 82 96
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
prowadzony przez Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka
ul. Krzywoustego 15; 88-100 Inowrocław;
tel. (52) 355 93 40
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Tucholi
ul. Przemysłowa 6, 89-500 Tuchola;
tel. (52) 554 00 45
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. Wielka 101; 22-630 Tyszowce;
tel. (84) 66 19 587 lub 515 245 935;
email: sowtyszowce@wp.pl www.sowtyszowce.pl
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. Bazylianówka 44; 20-044 Lublin;
tel. (81) 747 37 50
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. Okrzei 39; 66-400 Gorzów Wlkp.;
tel. (95) 72 14 160
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie – Ośrodek
prowadzi Stowarzyszenie Promocji Zdrowia i Psychoterapii w Łodzi
ul. Franciszkańska 85; 91-837 Łódź;
tel. (42) 640 65 91
- Powiatowy Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
i Ośrodek Interwencji Kryzysowej

ul. Dąbrowskiego 139; 32-600 Oświęcim;
tel. (33) 847 46 48 lub (33)847 45 55;
email: wsparcie@akcja.pl

- Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy
ul. Szarych Szeregów 1 33-100 Tarnów;
tel. (14) 655 66 59 lub (14) 655 36 36;
email: osrodek_wsparcia@oik.tarnow.pl
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz
Ośrodek Interwencji Kryzysowej
ul. Makuszyńskiego 9 34-500 Zakopane;
tel. (18) 206 44 54;
e-mail: oik.zakopane@op.pl
- Zespół Ośrodków Wsparcia Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Specjalistyczny
Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. Słowackiego 18 06-500 Mława; tel. (23) 654 52 29
- Zespół Ośrodków Wsparcia Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Specjalistyczny
Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. Ks. J. Popiełuszki 24 05-820 Piastów;
tel. (22) 753 45 56 lub (22) 753 45 55, faks (22) 723 39 05
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. Małopolska 20a 25-076 Opole;
tel. (77) 455 63 90, (77) 455 63 91, (77) 455 63 92;
e-mail: sow.mopr.opole@wp.pl
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. Skarbowa 4 47-200 Kędzierzyn Koźle;
tel. (77) 481 02 82, (77) 483 33 23;
e-mail: sow.kk@pcpr.gsk.pl
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia
Nowa Sarzyna;
tel: (17) 241 38 13;
e-mail: d.d.nowasarzyna@op.pl
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia SOS Lesko;
tel: (13) 492 72 52; e-mail: sos@starostwolesko.home.pl

- Centrum Wsparcia i Rehabilitacji Społecznej. Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia w Gorzycach
 Gorzyce; tel: (15) 836 23 70, (15) 836 27 59;
 e-mail: sowgorzyce@onet.eu
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie ul. Wojska Polskiego 69 18-500 Kolno;
 tel. (86) 27813 34 lub (86) 278 12 99 (całodobowy);
 email: www.pcprkolno.pl lub pcprkolno@poczta.fm
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Suwałkach ul. Świerkowa 60 16-400 Suwałki
- Hostel Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia Dowspuda 9, 16-420 Raczki;
 tel. (87) 565 92 82, faks (87) 565 92 84;
 www.pcpr.suwalski.pl;
 e-mail: pcpr@powiat.suwalski.pl, oik@powiat.suwalski.pl
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w strukturze Zespołu Placówek Specjalistycznych im. Kazimierza Lisieckiego „Dziadka” ul. Wejherowska 65 81-049 Gdynia; tel. (58) 667 40 89
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie prowadzony na zlecenie powiatu malborskiego przez Stowarzyszenie na rzecz Bezdomnych, Dom Modlitwy „AGAPE” ul. Mickiewicza 32 82-230 Nowy Staw;
 tel. (55) 271 50 36;
 e-mail: sow@agape.info.pl
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Wałowa 30 44-300 Wodzisław Śląski;
 tel. (32) 45 56 032
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. 3 Maja 4 41-500 Chorzów;
 tel. (32) 791 438 805 lub (32) 34 52 810 (tel. zaufania)

- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. Zubrzyckiego 36 41-600 Świętochłowice;
tel. (32) 34 52 165
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie
ul. 1 Maja 196 25-614 Kielce;
tel. (41) 36 81 867;
email: poradnictwo.rodzinne@mopr.kielce.pl lub mopr@mopr.kielce.pl
- Ośrodek Interwencyjno-Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy w Kielcach
ul. Kołłątaja 4 Tel (41) 366 10 52
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie
ul. Gołdapska 23 19-400 Olecko; tel. (87) 520 34 37
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. Bałtycka 37a 10-144 Olsztyn;
tel./faks (89) 521 33 93, (89) 527 57 11
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. Sienkiewicza 15 14-100 Ostróda;
tel. (89) 642 73 96 lub kom. 600 700 237 (całodobowy)
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
przy Miejskim Centrum Interwencji Kryzysowej
ul. Dolne Chyby 10 62-081 Przeźmierowo; tel. (61) 814 17 17
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. Rydygiera 23 64-920 Piła; tel. (67) 34 90 969
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. Strzelecka 10 63-760 Zduny;
tel. kontaktowy OIK Krotoszyn (62) 722 75 30
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
przy Ośrodku Wspierania Rodziny „DOM POD ŚWIERKIEM”
ul. Grunwaldzka 49 78-200 Białogard; tel. (94) 312 22 57
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
ul. J. Dąbrowskiego 4 72-600 Świnoujście;
tel. (91) 322 54 77 lub całodobowy (91) 322 54 67